

УДК 821.162.1-31.09
DOI: 10.31891/2415-7929-2021-21-17

ОЛІЙНИК Л. В., ПРИЙМАК І.В.
Хмельницького національного університету

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ТА ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ РОМАНУ ЯНУША-ЛЕОНА ВИШНЕВСЬКОГО «САМОТНІСТЬ У МЕРЕЖІ»

У статті розглянуто роман Януша-Леона Вишневецького «Самотність у мережі» на жанровому та тематичному рівнях. Зокрема зазначено, що твір відзначається тонким психологізмом, орієнтацією на вивчення та представлення тонкої організації людської душі. Письменник у тексті порушує теми, що турбують сучасну людину: відчуження людини у віртуальному просторі, особисте та сімейне щастя, стосунки між батьками та дітьми, вірність кохання, віра та релігія, історична пам'ять тощо. Крім того, вказується, що зміст твору представлено автором у модернізованому епістолярному жанрі.

Ключові слова: сучасна література, постмодернізм, творча манера, жанр, роман, тематика, проблематика.

OLIYNYK L., PRIYMAK I.
Khmelnytskyi National University

GENRE PECULIARITY AND THEMATIC DIVERSITY OF YANUSH-LEON VYSHNEVSKYI'S NOVEL «SAMOTNIST U MEREZHI»

There has been analysed the novel of Yanush-Leon Vyshnevskiy «Samotnist u merezhi» on genre and thematic level. The novel is mentioned to be psychological, the one to study and represent a delicate human's soul. The problems of a person's estrangement in virtual reality, personal and family happiness, relations between parents and children, faithful love, belief and religion, historical memory etc. are the author's objects. The plot develops in a circle, having a lot of artistic details, firstly appearing insignificant, unimportant, imperceptible and even excessive, are important for the text perception.

The contents of the text is in modern, epistolary genre, which refers the demands of the time. The events happen in two realities – real and virtual (Internet network). Thus, Ya. Vyshnevskiy is trying to persuade the reader that the absence of ingenious personal contact makes the interlocutors to focus not on physical, but spiritual perception of each other. The important elements of the text are the following genre peculiarities: unexpected beginning, and ending of the speech, situation, unfinished utterance and respond «question – answer», a peculiar arrangement of chronotopos with the time being a moment and space being unlimited. Facts about biography, the descriptions of lifestyles, habits, and personal appearance, the attempts to understand inner world of each other through past events, conversations about abstract notions and personal experience are peculiar content of the novel. The author gives his own evaluation of virtual world, not existing separately, but interfering real people's life, changing it, via messaging in the network.

Ya. Vyshnevskiy describes in the novel the relations between two adults, living indifferent countries: He – in Germany, but She – in Poland, different professionally, but «date» in the Internet via software ICQ.

Key words: modern literature, postmodernism, creative manner, a genre, a novel, a subject matter, a range of problems.

Постановка проблеми. Польська література на початку ХХІ ст. здобула ще одного всесвітньовизнаного автора – Януша Леона Вишневецького. Уже його перший роман «Самотність у мережі» ознаменував появу нового самобутнього письменника для польської та світової літератур, оскільки в творі вражаючими є відверті картини подій, психологізм зображення персонажів, актуальні теми сучасності. Проте, не зважаючи на популярність, творчість Я. Вишневецького вивчена науковцями недостатньо, тому виникає потреба у всебічному дослідженні творчості, зокрема і роману «Самотність у мережі», на жанровому, тематичному, образному рівнях тощо.

Аналіз останніх джерел. Що стосується жанрової специфіки роману, то багато праць відомих українських на зарубіжних науковців присвячено вивченню його особливостей: Т. Бовсунівської, С. Буркота, В. Виноградова, О. Кагановської, А. Крижанівської, Ю. Лотмана, Б. Мирджік, О. Палій, П. Петжака, М. Рембовської-Плюцінник, А. Татаренко, І. Фізера, С. Філоленко, Н. Формановської, В. Халізева та інших науковців. Проте переважна їх більшість описують традиційні, усталені риси, а у творі «Самотність у мережі» Януш Вишневецький для опису стосунків використовує нетрадиційні методи комунікації. Саме тому роман був визнаний феноменальним відкриттям у світі літератури III Речі Посполитої [2].

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз роману Я. Вишневецького «Самотність в мережі» на жанровому та тематичному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Епістолярний жанр, елементи якого знаходимо в творі, припускає достовірність інформації, оскільки листи розраховані не на читачів, а тільки на двох – адресата і адресанта. Саме цю форму Януш Вишневецький вводить у віртуальний простір, створюючи останній на сьогодні ступінь еволюції роману в листах.

У роботі зосереджено увагу на основних елементах епістолярного жанру: лінгвістичний структурний організації листування; дійсному часі, що фіксується в листах; листи створюються не як літературні твори, а виникають з різних практичних причин, і, ймовірно, заздалегідь не призначені для опублікування. Будь-який лист припускає граничну щирість. Це зумовлює особливу розкутість, свободу у вживанні мовних засобів.

Сучасну тенденцію написання листа фіксуємо у Януша Вишневського. Спершу він модернізував форму традиційного звертання. Замість загальноживаних етикетних форм привітання героїня щодня починає своє послання фразою «*Jakub, tęsknilam za Tobą*». Така заміна традиційного на індивідуальне не випадкова, адже герої «зустрічаються» в ICQ кожного дня, їх спілкування відбувається в режимі «онлайн». Дистанційність «співрозмовників» у просторі виключає міміку, жести, інтонацію, розуміння з півслова, можливість запитати ще раз.

Проте лист не можна назвати монологом у повному розумінні, тому що наявність конкретного адресата, а саме ймовірної його відповіді викликає діалогові форми спілкування (привітання, прощання, звертання тощо). У романі Я. Вишневського наявні інші конструкції. Наприклад, несподіванка початку і кінця бесіди не відповідає ні письмовому, ні усному, ні мовному етикету: «*Bez ostrzeżenia zakończyła ten Chat. Odlączyła się od Internetu. Była offline*» [9, с. 41].

Також у творі переважає ситуативна незавершеність висловлювання і реакція «питання – відповідь», що відповідає особливостям діалогу: «*ONA: Czy chciałbyś, abym także zawracała się do Ciebie per Pan? Będzie mniej kameralnie i intymnie. Ale jeśli chcesz... ON: Oczywiście, że możesz mi mówić per ty. Nawet jeśli masz dopiero 13 lat*» [9, с. 39]. Діалогічність листів обумовлює приховану присутність у тексті адресата, його імпліцитну характеристику. Якщо в сучасному світі подолана часово - просторова відстань, то і письмова форма передбачає й диктує вибір мовних засобів, що не відрізняються від засобів усного мовного етикету.

Істотні зміни в структурі листів, як було вже зазначено, зумовлені особливою організацією хронотопу в романі. Тепер час – це конкретна мить, а простір – безмежний. Героїня живе у Польщі, герой працює в Німеччині, багато подорожує, надсилає листи з різних міст світу: Бостона, Сан-Франциско, Лондона, Женеви, Нового Орлеану. Для нас це вже звично, але герої роману не втомлюються повторювати слова подяки творцям Інтернету: «*Ta niezwykłość tego, że to w ogóle technicznie jest możliwe, już jej nawet nie dziwiła. Ale wdzięczność za tę mądrość ludzi nie przemijała w niej. Dzięki tej mądrości miała przecież jego*» [9, с. 147].

Під час робочого відрядження герой має можливість відправляти листи з будь - якої частини світу. Тепер для закоханих не існує жодних кордонів – ні просторових, ні часових: «*Ważne było to, że mogli być świadkiem czegoś absolutnie niezwykłego, czegoś, co można nazwać gwałtownym «skurczeniem się» świata. Nagle odległość geograficzna przestała mieć jakiegokolwiek znaczenie. The small planet, mała planeta...*» [9, с. 155].

Особливої уваги заслуговує основний предмет листування двох незнайомих людей. Ми можемо визначити його, як знайомство. Якщо в класичному епістолярному романі переписка доповнювала і продовжувала стосунки закоханих, що опинилися в розлуці, то у Я. Вишневського вона передує знайомству. Тому основний зміст листів – це біографічні факти, описи способу життя, власної зовнішності, спроби дізнатися про внутрішній світ співрозмовника. У романі польського письменника це чітко простежується, коли чоловік та жінка пишуть один одному, як вони виглядають, чим зайняті, де знаходяться, що відбувається навколо, тим самим створюючи атмосферу реального життя у віртуальному: «*ONA: Powiedz mi tylko, jakie masz wykształcenie. To nie arogancja. To tylko ciekawość. Chciałabym mieć z Tobą wspólną częstotliwość.*

ON: To przestawało być prowokująco bezpośrednie. To zaczynało być bezczelne. Trudno mu było uwierzyć w szczerść tego jej „to nie arogancja”. Jeśli miała na celu go sprowokować, to się jej udało. Nerwowo zaczął pisać: Wykształcenie? Normalne. Jak każdy. Magister matematyki, magister filozofii, doktor matematyki i doktor habilitowany informatyki» [9, с. 39].

Отже, змінюється основна інформаційна частина повідомлень. Якщо в традиційному епістолярному романі вона репрезентує відомості, що послужили приводом до написання листа, то у Я. Вишневського це описи подій, що відбуваються в сьогоденні, або спогади про минуле, а також міркування про абстрактні поняття і свій досвід.

Аналіз лінгвістичної організації, хронотопу, основних тем листування героїв, етикету листа, його лексичного і синтаксичного наповнення дає можливість виявити, яким чином відбувається трансформація класичної форми епістолярного роману в сучасній літературі [5, с. 13].

Аналізуючи твір, ми прийшли до висновку, що Януш Вишневський створює нового літературного героя. Варто додати, що літературні типи є відображенням тенденцій духовного розвитку суспільства, світогляду, філософських, моральних та естетичних поглядів самих письменників. Поширення того чи того літературного типу може бути продиктоване «соціальним замовленням», тобто потребою суспільства, читачів у зображенні людей з якимось стійким комплексом якостей. Таким відображенням стали герої роману Януша Вишневського. Дійсно, час диктує свої умови душевного розвитку людини. У зв'язку з динамічним поширенням Інтернету особистість формується під впливом величезної кількості інформації, яку одержує з усього світу, а також залежить від нових еталонів поведінки, пропагованих у соціальних мережах.

Проаналізувавши вчинки і поведінку героїв, можна зробити висновок, що віртуальний співрозмовник має такі особливості:

1. Відвертий, готовий на щирі відносини.
2. Нездатний нести відповідальність, адже для нього світ складається зі слів, а не вчинків, дій.
3. Незадоволений своїм життям, звідси – занурення у віртуальний світ.

Окрім питання про типовість героїв, звернемо увагу на аналіз їхніх характерів за гендерними ознаками.

Перша особливість «віртуального співрозмовника» властива і Якубу, і героїні. Головною причиною їхньої довіри одному стала достатня анонімність. Але виявилося, що віртуальність не так безпечна, як вони думали. Перенесена в простір всесвітньої павутини проблематика піднімає старе питання: зустрітись чи ні? Це нова варіація на тему «бути чи не бути». Надто гучне на перший погляд порівняння виявиться істинним наприкінці роману, де герой вибирає «не бути». Цікаво, що Якуб спочатку погоджується на зустріч, адже він самотній і його серце, нарешті, знову відкрилося для нових переживань. Для неї ж їхній зв'язок лише спокуса, спосіб урізноманітнити своє буденне життя з чоловіком.

Друга риса властива героїні. Здавна вважалося, що жінка більш відповідальна, ніж чоловік. Головними жіночим якостями були вірність, турбота про кохану людину і свою сім'ю. Сьогодні бачимо іншу картину – сучасні жінки будують свою кар'єру, забуваючи про сімейні цінності. Це явище не слід оцінювати позитивно чи негативно, оскільки бути такою від жінки вимагає дійсність.

Героїня Я. Вишневського успішна в роботі, у неї багатий чоловік, якого вона кохала, тому її не можна дорікнути в корисливості, але кризу у стосунках вирішила подолати, використовуючи почуття іншого чоловіка. Автор визнає, що вважає жінок кращими за чоловіків, проте свою героїню створює менш тонко організованою, ніж Якуба. Цікаво, що ще на початку роману вона признається, що: «*Taka perfidna konstrukcja. Miała swoje 100 procent «na pewno» i teraz chodziło o resztę. To z pewnością tymczasowe. Gdy się skończy, wróci do swoich 100 procent i będzie jak kiedyś. Bez bólu i blizn*» [9, с. 106]. Але читач забуває про це, вірячи в світле почуття любові. Однак письменник не пише казку, він ідеалізує тільки Якуба. Решта історії складається з фактів.

Поряд із змінами, що відбуваються в жіночій природі, Я. Вишневський піднімає тему виживання у сучасному світі: до кого життя більш прихильне – до творців чи до споживачів? У романі творцем благородства, любові і вірності став Якуб. Позиція головної героїні руйнівна своєю пасивністю. Бажання сховатися від життя в Інтернеті не реалізувалося, оскільки у віртуальності є свій шлях розвитку подій, який може виявитися рятівним або руйнівним.

Зав'язкою сюжету послужила потреба героїні поділитися своїм сумом, тобто позбутися проблеми, а підсумком стало виникнення нового життя, в якого є свої зав'язка, кульмінація і розв'язка.

Тим самим, самі того не відаючи, люди змінюють свою долю, хибно думаючи, що у них є можливість бути головними героями одночасно двох ігор. Якуб не поривав стосунків з реальністю. Для нього Інтернет-листування стало свіжим ковтком повітря в його нескінченній, як йому здавалося, самотності, з якою, тим не менш, він змирився. Чим це було для НЕЇ автор нам дає зрозуміти ще на початку їхнього знайомства: «*Jestem jeszcze trochę zakochana resztkami bezsensownej miłości i jest mi tak cholernie smutno teraz, że chcę to komuś powiedzieć. To musi być ktoś zupełnie obcy, kto nie może mnie zranić. Nareszcie przyda się na coś ten cały Internet. Trafiło na Ciebie. Czy mogę Ci o tym opowiedzieć*» [9, с. 38]. Саме користі для себе шукала жінка.

Концептуальним завданням автора було донести до читачів, що віртуальний світ не існує самотійно. У кінцевому рахунку, він втручається в реальність і, відповідно, змінює життя людей.

Отже, популярність роману «Самотність у мережі» засвідчує, що інтерес до феномену віртуального співрозмовника зростає і ми можемо виокремити такий новий літературний тип.

Під час розгляду напрямів, що цікавлять нас з огляду на трансформацію епістолярного жанру в романі «Самотність у мережі», ми сформували такі положення:

1) незважаючи на загальновідомі факти та історії з життя реальних людей, а також на наявність прототипу героїні, твір «Самотність у мережі» є епістолярним романом;

2) нові технології, зміна ритму життя, переосмислення усталених правил – все це вплинуло на створення нового типу мислення, а значить – нового типу письма;

3) завдяки Інтернету з'явився особливий адресат – віртуальний співрозмовник. Його тип виходить за рамки відомих літературних героїв. Більше того, Інтернет-адресат активно з'являється у сучасних творах, тому можемо говорити про віртуального співрозмовника як про новий тип героя.

Роман «Самотність у мережі» – це погляд сучасного чоловіка на сучасну жінку, на події, важливі для людини, це історія про те, що є тут і тепер. Але перш за все, цей роман – історія віртуального кохання, якому так і не судилося стати реальністю. Лейтмотивом усієї історії стає фраза «*Ze wszystkich rzeczy wiecznych miłość trwa najkrócej*» [9, с. 5]. Концептуальною ідеєю, яку намагається розкрити автор, є нівелювання поняттям «любов».

Темою твору є стосунки двох зрілих людей – жінки, ім'я якої автор не називає, та чоловіка Якуба. Вони живуть у різних країнах – у Польщі та Німеччині, мають різні професії, а перетинаються у Мережі, в інтернет - чаті. Обоє відзначаються високим інтелектуальним рівнем, спілкуються на довільні теми – від генетики і комп'ютерних програм до запаху парфумів. Непомітно для себе закохуються, стирають усі бар'єри в спілкуванні і діляться найінтимнішими деталями зі свого життя. Основною метою для них стає бажання зустрітись у реальності і продовжити стосунки. Але за межами Інтернет-простору все змінюється, герої, через свої особисті страхи не готові перейти на вищий рівень стосунків.

Януш Вишневський розкриває актуальну на сьогодні проблему відчуження людини. Технічний прогрес, нові комунікативні технології, з одного боку, роблять життя простішим, зближують людей, а з іншого

– руйнують звичайне реальне спілкування і модифікують почуття. Ідеальне кохання залишається в інтернет-листах, натомість головних героїв чекає розчарування і біль.

Образ головного героя, Якуба, у творі майже досконалий. Чоловік закохується, незважаючи на свій попередній, не зовсім вдалий, досвід стосунків. Він не намагається видатися ідеальним, пише про себе правду і просто хоче стати щасливим поруч із жінкою, яка перша втрутилася у його холостяцьке життя і подарувала надію знову відчути, що таке кохання.

Натомість головна героїня, Вона, у віртуальному просторі шукає нові відчуття. Її життя з чоловіком вже декілька років тече звичним руслом: дім – робота. Тому вона перша знаходить Якуба: «*Jestem jeszcze trochę zakochana resztkami bezsensownej miłości i jest mi tak cholernie smutno teraz, że chcę to komuś powiedzieć. To musi być ktoś zupełnie obcy, kto nie może mnie zranić. Nareszcie przyda się na coś ten cały Internet. Trafiło na Ciebie. Czy mogę Ci o tym opowiedzieć*» [9, с. 38], втягує його у свою гру, закохує в себе, признає реальну зустріч у Парижі, а потім, боячись втратити стабільність, осуду людей, нівелює почуттями закоханого у неї чоловіка, спонукаючи до вчинення самогубства. У такий спосіб автор зображує конфлікт романтика та прагматичної жінки, котра прагне відволіктися від нудного буденного життя.

Друга важлива тема, яку порушує автор, – це проблема занепаду традиційної сімейної моделі. На думку майстра слова, сучасна реальність змінює відносини між чоловіком і жінкою. Це нам демонструє історія подружнього життя головної героїні. Кожен живе сам по собі, кохання згасло, а об'єднує їх лише спільний дах над головою: «*Nie „gadali jak dawniej” już bardzo, bardzo długo. Mieli coraz więcej sprzętów i coraz mniej kontaktu*» [9, с. 46]. Для чоловіка головними стали робота і гроші: «*Mąż zachłysnął się bogactwem, które przynosiły mu te wszystkie projekty po godzinach. Wpadł w uzależnienie od pieniędzy i pracy*» [9, с. 45]. Вона ж відчувала самотність, тому і шукала розради та розуміння серед незнайомих в Інтернет-просторі.

Януш Вишневський акцентує, що бажання сучасної людини нагромадити якомога більше матеріальних цінностей є чи не найважливішою проблемою сьогодення.

Тут можна ще згадати історію дівчини з Румунії, яка у пошуках кращої долі виїхала на заробітки до Німеччини, залишивши на Батьківщині сім'ю. На чужині вона нелегалка, без документів і прав, змушена заробляти на життя проституцією.

Проблема еміграції розкрита завдяки образу головного героя Якуба і його друга Яцека. Вони молоді перспективні науковці, поляки за національністю, проте працюють у зарубіжних компаніях, далеко за межами рідної країни. Там їхні професійні навички, компетентність цінують і відповідно оплачують.

Темі дружби польський письменник також присвятив декілька позасюжетних історій. Для автора це поняття не ділиться на чоловічу і жіночу. У Якуба, наприклад, були Яцек і Джим, у Неї – Аліція і Ася.

Якуб вірний як друг, готовий прийти у найскрутнішу хвилину на допомогу. Це продемонструвала історія з хворою на лейкемію Анею, донькою Яцека. Будучи за океаном, працюючи у Сполучених Штатах головний герой за лічені дні знаходить можливість допомогти дівчинці. І хоч товариші зрідка спілкуються, вони пам'ятають одне про одного. Яцек з радістю допомагає Якубу затримати відвертий лист, адресований головної героїні.

Аліція і Ася, дві різні за характером, за соціальним статусом жінки, розуміють головну героїню, дають поради й підтримують у найкритичніші моменти її подружнього життя та віртуального роману.

Дуже важливою, на наш погляд, є думка Януша Вишневського про те, що кохана людина і є найкращим другом. Саме так було у Якуба у стосунках з Наталією, глухонімою дівчиною, яка трагічно загинула: «*Wiedział, że jest jej najlepszym przyjacielem*» [9, с. 65].

Автор роздумує і на релігійну тему. Досить провокативною є історія отця Анджая. Він був глибоко віруючою людиною, мав богословську освіту, намагався зробити світ кращим: «*Brata Andrzeja kochali wszyscy. Śpiewał z nimi bluesowe ballady o Bogu, pokazywał kasety wideo z koncertami gospel, grał na gitarze przy ognisku i na organach w przydrożnych kościołach. Poranne modlitwy z nim były jak prawdziwe rozmowy z Bogiem. Uzyskiwało się podczas nich odpowiedzi na pytania, które zawsze się chciało zadać, a nigdy nie umiało sformułować. Brata Andrzeja kochały także kobiety. Niektóre wcale nie za modlitwy, gitarę i obój*» [9, с. 74]. Але гине під коліщатами комуністичного режиму. Водночас його життя розкриває проблему особистого щастя священника. Як відомо, за католицьким обрядом, особам, що мають священний сан, не можна одружуватися. Відповідно, служачи на благо всього людства, ці люди самі стають нещасливими, коли закохуються. Отець Анджай і його кохана – черниця були змушені приховувати свої почуття, грішили перед Церквою. Їхні долі трагічні – дівчина загинула в автокатастрофі, а чоловік доживав у психіатричній клініці.

Фізична близькість чоловіка і жінки теж є ключовою у творі. Головні герої на певному етапі свого листування говорять про статеве життя. Вони не соромляться розповідати про свій перший сексуальний досвід. Для Якуба це згадка про кохання, Наталію «*Potrafiła milimetr po milimetrze dotykać ustami lub delikatnie opuszkami palców mojej skóry. Potrafiła ssać palce moich stóp jeden po drugim. Doprowadzała mnie tym do szaleństwa. Choć to absurdalne - przecież nie słyszała - prosiła mnie zawsze, abym szeptał, nie mówił, ale właśnie szeptał, co czuję, gdy jest mi szczególnie dobrze. W zasadzie szeptałem cały czas*» [9, с. 63]. Письменник наголошує і на тому, що у сучасному світі поширений секс без почуттів та обов'язків, як звичайна фізіологічна потреба: «*Przy szampanie umówili się co do ceny. Zasłoniła żaluzje. Rozebrała go. Zapaliła wonne świece. Włączyła muzykę. Rozpoznał Locomotive GT. Podała mu rękę i podeszła z nim do marmurowej czarnej*

umywalki przy drzwiach. Zdjęła szlafrok. Stała przed nim zupełnie naga. Przysunęła go biodrami do krawędzi umywalki, nachyliła się i zaczęła go myć. Był tak podniecony, że zejakułował do umywalki, gdy tylko dotknęła jego prącia» [9, с. 90].

Януш Вишневський порушує тему нетрадиційної сексуальної орієнтації. Він це робить у доволі незвичний спосіб, адже подає історію, у котрій, на перший погляд, поєднується непокєднуване. Батько Наталії, партійний чиновник, закохується у чоловіка, розповідає про все дружині, залишає сім'ю, ризикує втратити роботу, але вибирає почуття: «*Wyobrażasz sobie, jak on musiał kochać tego Pawła, żeby przyjąć i powiedzieć to własnej żonie? W tamtych czasach? W takim kraju jak Polska? Może być pedofilem, ale nie pedalem. Pedalami są jedynie księża i imperialiści*» [9, с. 64].

Натомість мама Наталії – це еталон жіночої мудрості. Будучи фактично зрадженою, залишившись з донькою – інвалідом, вона не втрачає почуття гідності і людяності. Розуміє, що чоловік це перш за все тато її дитини. Незважаючи на відносини між батьками, для Наталії він повинен залишатися найкращим: «*Nigdy nie powiedziała jej nic złego o ojcu. Nigdy też nie zrobiła nic, aby utrudniać Natalii spotkania z ojcem. Nigdy jednak także nie zgodziła się, aby przyszedł do ich domu*» [9, с. 64].

Зразковим у своїй поведінці є батько Якуба. Після смерті дружини він сам виховував сина. Став для нього найкращим порадиником, товаришем. У дитинстві навчив хлопчика бути сміливим і не боятися вчитися, адже знання, за його словами, це шлях до успіху. Він усіляко підтримував сина, коли той втратив Наталію, допоміг йому виликувати депресію.

На прикладі трагічної долі Джима письменник демонструє ще одну проблему – наркозалежність. Януш Вишневський зауважує, що далеко не всі можуть протистояти спокусам сучасного світу. Іноді один хибний крок, маленька слабкість руйнують усе життя.

Тема смерті протиставляється коханням. Письменник по чергово руйнує щасливе кохання Якуба і Наталії, Анджея і сестри – черниці, тим самим утврджуючи думку, що дедалі частіше у сучасному світі гинуть почуття. І набагато важливіше, аби смерть духовна не скорила людство.

Варто додати, що певною мірою концептуальним героєм роману письменник робить і саму Мережу. Якуб і Вона не соромляться характеризувати Інтернет: «*Internet był taki. Przypominał trochę konfesjonal, a rozmowy – rodzaj grupowej spowiedzi. Czasami było się spowiednikiem, czasami spowiadanym. To czyniła ta odległość i ta pewność, że zawsze można wyciągnąć wtyczkę z gniazdka. Nic tutaj nie rozprasza. Ani zapach, ani wygląd, ani to, że piersi są zbyt małe. W Sieci obraz siebie kreuje się słowami. Własnymi słowami*» [82, с. 40].

Інтернет-листування стає звичкою, а кожне повернення на роботу – моментом очікування нового листа: «*Praca w tym biurze była czymś czwartorzędnym. Złatwić najszybciej to, co zapewnia na jakiś czas spokój od szefa, sekretarki i koleżanek z marketingu i natychmiast wrócić do Jakuba*» [9, с. 142].

Мережа для героїв – друг і посередник. Це й місце для побачень, їхній власний простір, створений словами і уявою: «*Bo w Internecie najważniejsze są słowa i wyobrażenia*» [9, с. 51].

Разом з героями роману у черговий раз переконуємось у тому, що спілкування «через монітор» прекрасне і водночас жадливе, тому що у будь-який момент один із співрозмовників може вийти, закрити, вимкнути, іншими словами, перейти із online в режим offline. А у цьому і криється найбільша небезпека.

«Самотність у мережі» – це твір-натяк. У романі алегоричність поєднана з реальністю. Сюжет з інтригою, головний переплітається з іншим – другорядним, але логічним за своєю будовою та викладенням думок. Проблеми порушені автором актуальні, розкриті повною мірою, змушують читача аналізувати і робити висновки.

Висновки. Отже, зміст твору представлено автором у модернізованому епістолярному жанрі, що відповідає вимогам часу. Романні події відбуваються у двох площинах – реальній та віртуальній (мережі Інтернет). Таким чином Я. Вишневський намагається переконати читача в тому, що відсутність безпосереднього, особистісного контакту дає можливість співрозмовникам сконцентрувати увагу не на фізичному, а на духовному сприйнятті одне одного. Важливе концептуальне навантаження романові надають такі жанрові особливості: несподіваний початок і закінчення бесіди, ситуативність, незавершеність висловлювання й реакція «питання – відповідь», особлива організація хронотопу, в якому час є конкретною миттю, а простір безмежним. Факти з біографії, описи способу життя, звичок та власної зовнішності, спроби зрозуміти внутрішній світ одне одного через події, минулого, бесіди про абстрактні поняття і особистий досвід – це специфічне змістове наповнення роману. Через листування у мережі письменник подає власну оцінку віртуального світу, який не існує самотійно, а втручається у реальне життя людей, змінюючи його. Письменник у тексті порушує найважливіші теми, що турбують сучасну людину. Проблеми відчуження людини у віртуальному просторі, особисте та сімейне щастя, стосунки між батьками та дітьми, вірність кохання, віра та релігія, історична пам'ять тощо є об'єктом зображення письменника. Таким чином автор не зводить твір до однієї тематичної площини. Сюжет у романі розвивається по колу, у ньому вміщено чимало художніх деталей, що спочатку видаються незначними, неважливими, непомітними, навіть дещо зайвими, проте виконують важливу функцію у сприйнятті тексту. Мова твору є легкою, певною мірою простою, що сприяє кращому усвідомленню читачем тих подій, які можуть випасти на долю кожного.

Література

1. Виноградов В. В. Проблема авторства и теория. Москва : Госуд. издательство художественной литературы, 1961. 611 с.
2. Галаур С. Письменник Януш Леон Вишневський: «Якби не було нещасливого кохання – не було б і літератури». Урядовий кур'єр. 2012. URL: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/pismennik-yanush-leon-vishnevskij-yakbi-ne-bulo-ne/> (дата звернення : 10.11.2020).
3. Гром'як Р. Т., Ковалів Ю. І. Літературознавчий словник-довідник. Київ : Академія, 2007. 752 с. (Nota bene).
4. Палій О. П. Поетика постмодерністського роману (до теоретичних аспектів). Літературознавчі студії. 2013. С. 278-288.
5. Радченко О. Ю. Види концептуальної метафори: підстави класифікації. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Харків : Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2003. № 586. С. 141-144.
6. Фізер І. М. Американське літературознавство: іст.-критич. нарис. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 108 с.
7. Arcimowicz K. Współcześni mężczyźni. Przegląd problematyki badań. Białystok, 1997. С. 147-168.
8. Puzynina J. Uczucia a postawy we współczesnym języku polskim. Język a Kultura. Wrocław, 2000. t. 14.
9. Wiśniewski Janusz L. Samotność w sieci. Warszawa : Prószyński Media Sp. z o.o., 2001. 303 s.

References

1. Vynogradov V. V. Problema avtorstva y teoryja. Moskva: Ghosud. yzdateljstvo khudozhestvennoj lyteratury, 1961. 611 s.
2. Ghalaur S. Pysjmennyk Janush Leon Vyshnevskij: «Jakby ne bulo neshhaslyvogho kokhannja – ne bulo b i literatury». Urjadovyj kur'jer. 2012. URL: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/pismennik-yanush-leon-vishnevskij-yakbi-ne-bulo-ne/> (дата звернення : 10.11.2020).
3. Ghrom'jak R. T., Kovaliv Ju. I. Literaturoznavchij slovnyk-dovidnyk. Kyjiv: Akademija, 2007. 752 s. (Nota bene).
4. Palij O. P. Poetyka postmodernistsjkogho romanu (do teoretychnykh aspektiv). Literaturoznavchi studiji. 2013. S. 278-288.
5. Radchenko O. Ju. Vydj konceptualjnoji metafory: pidstavy klasyfikaciji. Visnyk Kharkivsjkogho nacionaljnogho universytetu im. V. N. Karazina. Kharkiv: Khark. nac. un-t im. V. N. Karazina, 2003. # 586. S. 141-144.
6. Fizer I. M. Amerykansjke literaturoznavstvo: ist.-krytych. narys. Kyjiv: Vydavnychyj dim «Kyjevo-Moghyljansjka akademija», 2006. 108 s.
7. Arcimowicz K. Współcześni mężczyźni. Przegląd problematyki badań. Białystok, 1997. С. 147-168.
8. Puzynina J. Uczucia a postawy we współczesnym języku polskim. Język a Kultura. Wrocław, 2000. t. 14.
9. Wiśniewski Janusz L. Samotność w sieci. Warszawa: Prószyński Media Sp. z o.o., 2001. 303 s.